

Odporúčanie č. R(84) 5 prijaté Výborom ministrov Rady Európy 28. februára 1984 o princípoch civilného procesu na zlepšenie fungovania justície

(Prijaté Výborom ministrov 28. februára 1984 na 367. stretnutí zástupcov ministrov)

Výbor ministrov na základe článku 15.b Štatútu Rady Európy,

keďže právo na spravodlivosť zaručované článkom 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach je podstatnou črtou demokratickej spoločnosti,

keďže implementácia opatrení a princípov stanovených Výborom ministrov v rezolúciách (76) 5 a (78) 8 o právnej pomoci a Odporúčaní č. R (81) 7 o opatreniach zabezpečujúcich prístup ku spravodlivosti uľahčuje občanom uplatňovanie ich práva na spravodlivosť,

keďže niektoré pravidlá civilného procesu uplatňované v členských štátoch môžu byť prekážkou pri dosahovaní účinnej spravodlivosti, pretože už jednak nespĺňajú potreby modernej spoločnosti a niekedy sa môžu uplatňovať alebo byť manipulované tak, že spôsobujú prieťahy,

keďže civilný proces by sa mal zjednodušiť a mal by byť flexibilnejší a rýchlejší a súčasne by mal zachovávať záruky, ktoré poskytujú účastníkom tradičné procesné pravidlá a mal by zabezpečovať vysokú úroveň spravodlivosti, ktorá sa vyžaduje v demokratickej spoločnosti,

keďže na dosiahnutie týchto cieľov je potrebné umožniť účastníkom prístup k zjednodušeným a oveľa rýchlejšími formám konania a chrániť ich proti taktikám zneužívania alebo prieťahov najmä tým, že súd dostane právomoci na účinnejšie priame konania,

berúc do úvahy diskusie a rezolúcie, ktoré prijali európsky ministri spravodlivosti na svojej 12. konferencii v máji 1980 v Luxemburgu,

odporúča, aby vlády členských štátov prijali alebo posilnili všetky opatrenia, ktoré považujú za potrebné na zlepšenie civilného procesu podľa princípov stanovených v prílohe tohto odporúčania.

Príloha ku Odporúčaniu č. R (84) 5.

Zásady civilného procesu na zlepšenie fungovania justície

Zásada 1

1. Konanie by malo v zásade pozostávať najviac z dvoch pojednávaní. Prvé pojednávanie môže byť eventuálne prípravné a počas druhého by mali byť prevedené dôkazy, vec prejednaná a ak je to možné, vydaný rozsudok. Sudca musí dbať o to, aby bolo pre druhé pojednávanie pripravené všetko nevyhnutné v rozumnom čase. Ďalšie odročenie by malo byť v zásade

zakázané s výnimkou nových skutočností alebo iných výnimočných a dôležitých okolností.

2. Mali by sa stanovovať sankcie v prípade, že účastník po prípadnom upozornení nedodrží zákonné alebo sudcovské lehoty k vykonaniu procesného úkonu. Tieto sankcie môžu spočívať podľa okolností najmä v strate úkonu, náhrady škody, náhrady nákladov alebo pokute a takisto vo vylúčení zo zoznamu sporov.
3. Súd by mal byť schopný predvolať svedkov a v prípade ich neospravedlnenej neprítomnosti by sa mali uplatniť vhodné sankcie (pokuta, náhrada škody). Ak sa svedok nedostaví, je na súde aby rozhodol, či môže proces pokračovať bez jeho svedectva. Na zabezpečenie svedectva by mali byť stanovené ustanovenia pre používanie prostriedkov modernej techniky, napríklad telefón alebo audiovizuálny systém (záznam).
4. Je potrebné uplatniť sankcie voči znalcovi ustanovenému súdom v prípade, že znalec nepredloží alebo predloží neskoro znalecký posudok. Sankcie môžu spočívať v znížení znaleckej odmeny, uložení náhrady nákladov alebo náhrady škody ako aj v disciplinárnom opatrení, ktoré môže uložiť súd alebo profesná organizácia.

Zásada 2

1. Akonáhle účastník vyvolá proces, ktorý je zjavne neodôvodnený, súd by mal možnosť rozhodnúť sumárne a prípadne uložiť účastníkovi pokutu alebo náhradu škody v prospech druhého účastníka.
2. Ak vykoná účastník procesný úkon s jediným a zjavným cieľom zdržiavať proces, mal by mať súd možnosť buď ihneď rozhodnúť vo veci, alebo použiť také sankcie, ako je prehlásenie úkonu za neúčinný, uložiť pokutu alebo náhradu škody, poprípade by mala byť náhrada nákladov uložená advokátovi.
3. Profesné organizácie advokátov by mali byť vyzvané, aby upravili disciplinárny postih svojich členov, ktorí jednajú tak, ako je uvedené vyššie.

Zásada 3

Súd by mal aspoň v prípravnom konaní, ale ak je to možné, tak v celom procese hrať aktívnu úlohu, aby tak zaistil pri rešpektovaní práv účastníkov a princípu ich rovnosti rýchly priebeh procesu. Zvlášť by mal mať proprio motu právomoc žiadať od účastníkov celkové objasnenie veci, právo vyzvať ich, aby sa dostavili osobne, riešiť všetky skutkové a právne otázky, vyhľadávať dôkazy (aspoň v tých veciach, kde predmet sporu nie je v dispozícii účastníkov), organizovať vykonávanie dôkazov, vylúčiť svedkov, ktorých prípadná výpoveď je vo vzťahu k veci irelevantná, obmedziť počet svedkov k rovnakej skutočnosti, ak je nadbytočný. Tieto oprávnenia by mal súd vykonávať bez toho, že by vybočil z rámca žalobného petitu.

Zásada 4

Súd by mal aspoň v prvom stupni mať právo rozhodnúť podľa povahy vecí, či je vhodnejší písomný alebo ústny proces alebo kombinácia oboch s výnimkou vecí, ktoré sú výslovne stanovené zákonom.

Zásada 5

Až na zákonom stanovené výnimky by mali byť návrhy účastníkov, obhajoby, námietky a v zásade aj dôkazné prostriedky uplatnené čo najskôr na začiatku konania, v každom prípade pred ukončením prípravnej fázy procesu (pokiaľ táto existuje). V odvolacom konaní by sa nemali pripúšťať skutočnosti, ktoré neboli uplatnené v prvom stupni s výnimkou prípadov, kedy:

- neboli známe v prvom stupni,
- došlo k procesnému nástupníctvu, takže účastník, ktorý nové skutočnosti uplatňuje, nebol účastníkom konania v prvom stupni,
- z úplne výnimočných dôvodov.

Zásada 6

Rozsudok by mal byť vydaný hneď po skončení konania alebo čo najskôr potom. Mal by byť čo najvýstižnejší. Môže sa opierať o akékoľvek právne pravidlo ale musí odpovedať jasne (výslovne alebo implicitne) na všetky návrhy účastníkov.

Zásada 7

Mali by byť prijaté opatrenia, ktoré by odradzovali od zneužívania opravných prostriedkov.

Zásada 8

1. Mali by sa stanoviť osobitné pravidlá smerujúce k zrýchleniu riešenia sporu:

- a) v naliehavých prípadoch,
- b) ak nie je právo popierané, alebo je pohľadávka nepochybná, alebo ak je predmet sporu nízkej hodnoty,
- c) v sporoch o náhradu škody spôsobenú dopravnými nehodami, v pracovných sporoch, v nájomných bytových sporoch, v niektorých rodinných veciach najmä týkajúce sa stanovenia alebo zmeny vyživovacej povinnosti.

2. K tomuto účelu sa odporúčajú nasledovné opatrenia:

- zjednodušená forma žaloby (návrhu)

- konanie bez pojednávania alebo len s jedným pojednávaním (a prípadne prípravným pojednávaním)
- konanie výlučne písomné alebo výlučne ústne
- zákaz alebo obmedzenie niektorých obrán alebo námietok odporcu
- flexibilnejšie pravidlá pre nariaďovanie dôkazov
- zákaz odročenia alebo možnosť odročenia len na krátku dobu
- menovanie súdneho experta buď *ex offio* alebo na návrh účastníkov, pokiaľ je možné hneď na začiatku konania
- aktívna úloha sudcu vo vedení konania a vo vyhľadávaní a zabezpečovaní dôkazov.

3. Tieto zákonné opatrenia môžu byť podľa okolností obligatórne alebo fakultatívne na návrh jedného účastníka alebo so súhlasom oboch účastníkov.

Zásada 9

Súdy by mali mať k dispozícii najmodernejšie technické prostriedky, ktoré by im uľahčovali najmä prístup k prameňom práva a zrýchľovali administratívu, a tým umožňovali čo najefektívnejší výkon spravodlivosti.

Dôvodová správa

Úvod

1. Civilný proces zahŕňa širokú škálu pravidiel, ktoré podľa zákona musia účastníci a súd dodržiavať za účelom objasnenia faktov a práva príslušného pre danú vec. Väčšina právnych systémov má bežný civilný proces, ktorý sa uplatňuje v rámci základných a osobitných pravidiel. Zásady 1 – 6 tohto odporúčania sa zaoberajú bežným procesom a zásada 7 stanovuje pravidlo o opravných prostriedkoch. Zásada 8 stanovuje oblasti, kde by sa mali používať osobitné pravidlá procesu. Zásada 9 uvádza technické prostriedky určené na zrýchlenie konania.
2. Nie je však možné presne oddeliť zásady platné pre bežný proces a zásady uplatňované k osobitným pravidlám. Niektoré zásady stanovené v tomto odporúčaní môžu pomôcť vo väčšine prípadov bez ohľadu na to, či sa uplatňujú pre bežný proces alebo k osobitným pravidlám na zlepšenie správy justície a jej zrýchlenie a zefektívnenie.
3. Nástroj nie je zameraný na harmonizáciu vnútroštátnych právnych systémov ale obsahuje zoznam zásad, ktoré sa môžu uplatniť v civilnom procese. Vlády si môžu vybrať spomedzi týchto zásad tie, ktoré sú najvhodnejšie pre zlepšenie platného procesu v ich príslušných právnych systémoch. Toto vychádza z operatívnej časti odporúčania, ktoré „odporúča, aby vlády členských štátov prijali alebo posilnili všetky opatrenia, ktoré považujú za potrebné na zlepšenie civilného procesu na základe ...“

Zásada 1

4. Pre tieto účely „pojednávanie“ znamená sedenie alebo sedenia venované jednej etape konania. Otázka o počte pojednávaní súvisí s množstvom ďalších faktorov prípadu. Ich počet je ovplyvnený výberom medzi bežným a zjednodušeným procesom, jednotlivými etapami konania, či sú vedené ústne alebo písomne, či sú služby právnikovi povinné alebo výberové, úloha, ktorú hrá sudca a pravidlami súvisiacimi s odročením, námietkami, vznášaním otázky obmedzenia, novými faktami, atď.
5. Nie je možné vopred stanoviť v rámci pevne stanovených a všeobecných podmienok počet pojednávaní pre jednu vec. Bežne však, ak jedno pojednávanie nestačí, mali by stačiť dve pojednávania. Prvé pojednávanie by malo byť venované predbežnej etape konania za účelom stanovenia predmetu veci, priebehu, ktorý bude nasledovať a nárokov strán, zatiaľ čo druhé pojednávanie by sa malo využiť pre dôkazy, návrhy a rozsudok. Počet pojednávaní môže byť obmedzený len týmto spôsobom, ak je konanie prísne kontrolované a ak všetky kroky v procese sú v rozumnom čase ukončené. Tento proces musí kontrolovať súd, ktorý musí zabezpečiť, že vec bude odročená len vo výnimočných okolnostiach, ktoré majú vplyv na základné záležitosti sporu, napr. ak sú predkladané nepredvídané fakty, ktoré nemohli byť známe v čase predbežného pojednávania.
6. Lehoty dané stranám sú určené na to, aby im umožnili čas potrebný na vykonanie jednotlivých krokov v konaní. Nečinnosť strán pri rešpektovaní týchto lehôt vedie k prieťahom v konaní, zvyšuje jeho náklady a mala byť penalizovaná. Aby sa mohli strany spoliehať na spravodlivé konanie a aby vec bola vedená ako má byť, je potrebné, aby lehoty boli jasne známe. To je možné dosiahnuť oznámeniami vydanými buď súdom alebo druhým účastníkom. Ak je táto podmienka splnená a lehoty stále nie sú rešpektované, mali by byť porušujúcej strane udelené pokuty, oddeliteľnosť ktorých by mala byť stanovená významom procesných krokov, ktoré boli zameškané s účinkami vynechania ďalšieho priebehu konania a záujmami druhej strany. Vhodné sankcie môžu zahŕňať odstránenie veci zo zoznamu, ak žalujúci neplní lehoty, možnosť uznania nároku žalujúceho, ak odporca neplní lehoty, alebo pre ktorúkoľvek stranu platba náhrady škody alebo nákladov a prepadnutie práva uskutočniť daný procesný krok.

Vnútroštátne právo by malo regulovať uplatňovanie týchto sankcií. Avšak pre účely tohto nástroja odstránenie veci zo zoznamu by znamenalo stiahnutie danej veci zo zoznamu vecí určených pre súdny proces. Odstránenie veci zo zoznamu samotné nemá vplyv na právo strán na konanie alebo vopred rozhodnutie merita.

7. Podanie svedectva svedkami má veľkým významom v mnohých veciach. Súd by mal mať právo predvolať svedkov buď na základe vlastnej výzvy alebo na žiadosť účastníkov podľa podmienok procesu. Tieto pravidlá nevylučujú možnosť akceptovanú vo viacerých právnych systémoch, aby účastníci pozývali svedkov podľa vlastného rozhodnutia. Takisto by sa mal vykonať úkon, ktorý by jednak zabezpečil podanie svedectva svedkami, ktorí nie sú schopní prísť na súd, ak je to potrebné, aj tomu zabránil, a ak aj je to

potrebné, penalizoval neospravedlivenú neprítomnosť svedkov. Odporúčanie uvádza technické prostriedky ako je telefón alebo audiovizuálne systémy ako možné spôsoby ako zabezpečiť získanie svedectva, čo nevyklučuje použitie tradičnejších postupov, ako sú písomné dôkazy alebo návšteva súdu u svedka na získanie svedectva. Vo veciach neospravedlnenej neprítomnosti by malo byť vydané ustanovenie pre uplatnenie sankcií finančného charakteru, ako sú pokuty alebo náhrada škody. Bez ohľadu na to, či neprítomnosť svedka je oprávnená alebo nie, súd rozhodne, či vec bude pokračovať bez svedectva, alebo či bude odročená.

Možné zavedenie sankcií bude ovplyvnené podľa systému civilného procesu právami strán v súvislosti s ich vecou a verejným záujmom, ktorý prípadne môže vyžadovať úkon na konanie na rozdiel od pasívneho postoja strán.

8. Podobne ako Odporúčanie číslo R (81) 7 o opatreniach zabezpečujúcich prístup k spravodlivosti tento nástroj sa uplatňuje len pre znalcov menovaných súdom buď na jeho vlastnú žiadosť alebo na žiadosť strán. Nie na tých menovaných samotnými stranami. V niektorých krajinách súdy môžu nariadiť znalcom, aby poskytli súdu pomoc, ale nie vždy majú účinné prostriedky, ktoré by zabezpečili, aby znalci rešpektovali lehoty pri podávaní svojich správ.

Odporúčanie uvádza sankcie, ako je obmedzenie odmien, platba náhrady alebo škody a disciplinárne opatrenia. V niektorých krajinách tieto sankcie určuje súd, v iných krajinách ich ukladajú profesné organizácie, ktoré majú zodpovednosť dozoru v tejto oblasti. Avšak vo veciach, kde takéto organizácie neexistujú alebo nie je dostatok účinných prostriedkov alebo sa ich úlohy zanedbávajú, by mal mať súd právomoc stanoviť disciplinárne opatrenia.

Zásada 2

9. Proces sa zameriava na reguláciu poriadku a formy jednotlivých úkonov, ktoré by mali viesť k rozhodnutiu sporu a na ochranu legitímnych práv a záujmov strán, aby sa im umožnilo vysporiadať ich veci vhodným spôsobom a s použitím všetkých príslušných prostriedkov. Sleduje, aby využitie rôznych procesných prostriedkov stranami bolo zákonné, ale je potrebné si uvedomiť, že v niektorých prípadoch použitie niektorých alebo všetkých týchto prostriedkov môže viesť k výsledkom, ktoré nie sú spravodlivé.
10. Jedným z príkladov zneužívania je, ak strana podá doslova nepodložený nárok, v ktorom objektívne okolnosti veci odhaľujú neprítomnosť základu pre nárok. V takom prípade je vhodné rýchle rozhodnutie o sumárnom konaní. Je takisto vhodné, aby sa vo vhodných veciach berúc ohľad na všetky okolnosti veci, stanovili sankcie tam, kde sa pre neplatné dôvody vytvoril systém konania o žalobe a bola snaha poškodiť iné osoby.
11. Iné bežné typy procesného zneužívania sú: nesprávne riadené alebo svojvoľné konanie, vnášanie predbežných bodov alebo neodôvodnených trestných obvinení s účelom zdržiavania konania, vnášanie obmedzení alebo iných prekážok bez odôvodnenej príčiny, oneskorené vydávanie dokumentov a neodôvodnené požiadavky na odročenie. Spoločnou črtou týchto vecí je

využívanie alebo snaha o využívanie procesných opatrení pre účely, pre ktoré neboli určené. Ak, berúc do úvahy všetky okolnosti veci, je možné takýto zámer jasne určiť, súd by mal mať právomoc zamedziť takýmto manévrom. Tento princíp dáva súdu právomoc uvedenú vyššie na sumárne rozhodnutie veci.

12. Veľmi často nie je ľahké zistiť okamžite takýto nesprávny zámer. V takom prípade možnosť primeraných sankcií je jediným spôsobom nápravy účinkov zneužívania procesu a zabrániť takým snahám. Zásada vymenúva možné sankcie od sumárneho rozhodnutia o meritách až po nariadenie obhajcovi platiť výdavky. Keďže v niektorých krajinách môže byť obtiažne, aby súd penalizoval právnikovi vinného z procesného zneužívania, profesné organizácie by mali byť vyzvané, aby pre takéto prípady stanovili disciplinárne sankcie.

Zásada 3

13. V mnohých členských štátoch je civilný proces charakterizovaný skutočnosťou, že právomoci súdu sú limitované do značného rozsahu aktivitou alebo neaktivitou strán. S ohľadom na to, že všetky štáty sa snažia zabezpečiť prístup ku spravodlivosti, že princípy zamerané na tento cieľ boli obsiahnuté na európskej úrovni v Odporúčaní číslo R (81) 7 o opatreniach zabezpečujúcich prístup k spravodlivosti a ďalej, že strany majú možnosť nevyžadovať služby právnikovi, v určitých prípadoch je podstatné, aby sudca bol schopný hrať aktívnu úlohu. Pri nevyhnutnosti zabezpečenia neustrannosti sudcu a slobody strán viesť svoje veci, právomoci súdu v tejto oblasti by mali zahŕňať: právomoc dávať usmernenia a urýchľovať konanie, pozývať na svedectvo aspoň v tých prípadoch, kde sú záujmy iné ako záujmy strán, dozorovať podávanie svedectva, vznášať otázky k skutočnostiam a k právu, ktoré slúžia na objasnenie významných záležitostí a zabezpečiť, aby svedkovia vydali prehlásenia a prípadne obmedziť ich počet, pričom súčasne zabezpečiť, aby svedectvo príslušné ku prípadu bolo pripustené a práva strán zaistené.
14. Tieto právomoci súdu sa musia vždy vykonávať s najväčšou opatrnosťou. Ich rozsah a spôsob, akým sa vykonávajú, musia nevyhnutne závisieť od osobitných charakteristík každého prípadu, najmä povahy a významu daných záujmov, osobných charakteristík strán a druhu použitého postupu. Význam použitých záujmov musí byť hodnotený jednak objektívne (hodnota alebo predmet nároku) ako aj subjektívne (význam pre strany). V niektorých prípadoch, osobitne v tých, ktoré sa týkajú rodinného práva, je potrebné klásť osobitnú pozornosť na záujem verejnosti, ktorý môže byť dodatočný ku záujmu strán. Je podstatné, aby súd hral aktívnu úlohu v prípadoch, kde strany nemajú pomoc právnikovi alebo osobitne, ak strany nie sú dostatočne zastúpené alebo informované.
15. Uprednostňuje sa, aby súd bol schopný hrať túto aktívnu úlohu vo všetkých etapách konania. Avšak v systémoch, kde právomoci súdov sú do značného rozsahu obmedzené aktivitou alebo neaktivitou strán, malo by aspoň byť možné aktívne intervenovať v predbežnej etape konania pre účely jasného a

úplného stanovenia nárokov strán vo veci a priebehu konania, ktoré bude pravdepodobne nasledovať.

Zásada 4

16. Civilný proces v právnych systémoch členských štátov kombinuje ústne a písomné prvky v rôznych pomeroch, ktoré sú stanovené rôznymi faktormi. Tak v prípadoch, týkajúcich sa malých pohľadávok, v jednoduchých prípadoch a v prípadoch, kde strany môžu byť bez služieb právnikovi alebo ak dochádza k rýchlemu procesu, bežne prevláda ústny proces. Naopak písomný proces prevláda počas predbežnej alebo prípravnej fázy, kde je predmet veľkej hodnoty alebo sa týka veľkých súm, v zložitých prípadoch, v odvolacích konaniach, v rozporných konaniach a v niektorých prípadoch kde vzdialenosť miesta bydliska strán od miesta súdu a povaha prípadu zvyhodňuje použitie písomného konania. Niektoré právne systémy dávajú súdu určitú možnosť výberu, či s ohľadom na osobitné charakteristiky každého prípadu niektoré časti konania budú vedené ústne alebo písomne.
17. Keďže nie je možné zabezpečiť pre všetky prípady aby sa uprednostňoval jeden alebo druhý proces, princíp dáva súdu širokú možnosť výberu rozhodnúť, s ohľadom na charakter prípadu, ktorý proces by má použiť. Princíp stanovuje, že táto právomoc sa nemôže vykonať v prípadoch, kde zákon výslovne predpisuje špecifický proces. Okrem toho, keďže v niektorých právnych systémoch možnosť výberu súdu v tejto záležitosti je v odvolacích konaniach viac obmedzená, bola stanovená možnosť obmedzenia tejto právomoci na konania prvého stupňa. Avšak, zdôrazňujeme, že zámerom zásady je, že by bolo vhodné aby štáty preskúmali, či by sa takáto právomoc nemala uplatňovať všeobecnejšie.

Zásada 5

18. Jednoznačným zámerom úkonu je dosiahnuť rozhodnutie o merite nárokov strán, avšak možnosť dosiahnutia tohto cieľa pri rešpektovaní legitímnych práv a záujmov strán a prípadne aj tretích strán závisí od splnenia viacerých podmienok súvisiacich so stranami, s predmetom úkonu, jurisdikciou súdu a podstupovaným procesom. Strany môžu zákonne namietať začatie alebo trvanie úkonu, ak neboli horeuvedené podmienky splnené, napr. ak prípad má byť prevedený, pretože súd nemá dostatočnú jurisdikciu. Avšak námietky tohto druhu by sa nemali akceptovať, ak boli vznesené v neskorom období konania alebo ak boli zamerané len na odvrátenie alebo zdržanie priebehu konania.
19. Je preto najdôležitejšie, aby všetky faktory, ktoré môžu ovplyvniť priebeh konania, boli známe alebo boli sprístupnené na začiatku úkonu tak, aby nároky strán a kontext, v rámci ktorého úkon bude vedený, mohli zabezpečiť rozsudok s minimálnym odkladom. Z týchto dôvodov zásada stanovuje všeobecné pravidlo, že nároky strán, obmedzenia alebo obhajoby a prípadne navrhované svedectvá, ktoré sú považované za potrebné, sa musia v princípe prezentovať na prvom stupni čo najskôr a v každom prípade v krajinách, kde

to platí, pred ukončením predbežnej etapy konania. Toto umožní súdu rozhodnúť rýchle o obmedzeniach alebo obhajobách a ak je to vhodné, posunúť sa priamo k merita veci. Toto všeobecné pravidlo nesmie však byť považované za absolútny princíp a malo by byť možné, aby zákon poskytoval výnimky, napr. v prípadoch, ak strany prídu bez pomoci právnik. Ignorancia alebo neskúsenosť strán môžu oprávňovať flexibilné uplatnenie princípu, a súd by mal viesť priebeh konania v súlade s pravidlami stanovenými v Zásade 4, zabezpečujúc, aby boli nedostatky odstránené.

20. Dôkazy uplatnené počas konania budú podľa povahy, významu alebo súvislosti s predmetom úkonu ovplyvňovať aj vedenie odvolacieho konania. Je preto dôležité stanoviť kritériá pre prípustnosť alebo odmietnutie dôkazov v týchto konaniach.

V súčasnosti situácia sa v jednotlivých štátoch odlišuje. Niekde je možné, aby sa prezentovali dôkazy, ktoré neboli vznesené na prvom stupni, inde nie.

21. Zásada 6 navrhuje pre štáty, ktoré sa nachádzajú medzi týmito dvomi pólmi, potvrdenie všeobecného pravidla, že dôkazy, ktoré neboli zabezpečené na prvom stupni, nemôžu byť pripustené, avšak dáva tri výnimky, ktoré sú oprávnené z dôvodu, že by bolo vyslovene nespravodlivé ich odmietnuť, ktoré sú veľmi dôležité pre konanie a zabránili by tretej strane možnosť chrániť svoje záujmy. Prvá výnimka sa týka dôkazov, ktoré neboli známe počas konania v prvom stupni a mohli by preto byť citované. Druhá sa týka prípadov, v ktorých osoba prezentujúca dôkazy nebola stranou konania v prvom stupni. Toto odráža možnosť v niektorých krajinách, kde osoba, ktorej sa týka úkon, sa môže pripojiť v odvolaní. Tretia sú výnimočné okolnosti, ktoré môžu oprávniť pripustenie týchto dôkazov. Takým prípadom by bolo, ak by dôkazy boli tak dôležité v súvislosti s predmetom úkonu, že ich nezhľadenie by mohlo viesť k strate spravodlivosti.

Vo všetkých týchto prípadoch súd pri použití svojej právomoci viesť konanie, musí hodnotiť význam nových uplatnených dôkazov, ich vplyv na konanie a ich dôsledky na práva a záujmy strán, ako aj na predmet úkonu s ohľadom na to, aby sa úkon uzavrel čo najrýchlejšie a najúčinnnejšie.

Zásada 6

22. Táto zásada je logickým dôsledkom predchádzajúcich, ktoré sú zamerané na zrýchlenie konania. Keďže zložitost' prípadov ich významne odlišuje, nebolo by rozumné stanoviť tvrdé a rýchle pravidlo v tejto veci. V konaniach, kde sú pojednávania, je želateľné, aby rozsudok bol daný na záver pojednávania alebo ak je prípad zložitý, napr. ak to nie je možné, mal by byť rozsudok vydaný krátko potom, v takom prípade najneskôr v lehote pre vydanie rozsudku, ktorá je už stanovená zákonom alebo by mal dátum stanoviť súd. V prípade písomného konania by mal byť rozsudok vydaný na záver konania alebo čo najskôr.

23. Toto odporúčanie predstavuje sledovanie Zásady 5 Odporúčania č. R (81) 7 o opatreniach zabezpečujúcich prístup k spravodlivosti. Hovorí o tom, že

rozsudky by mali byť výstižné. S ohľadom na funkciu rozsudkov a ich účinky na práva a záujmy strán, je podstatné, aby boli logické, výstižné a vyjadrené jasným jazykom.

24. Čo sa týka dôvodov rozsudku, uplatňuje sa princíp *da mihi factum, dabo tibi ius*. Dôvody tu nemusia byť obmedzené právnymi prehláseniami strán, ale mali by sa rozšíriť na akékoľvek pravidlo zákona, ktoré je považované za pertinentné.
25. V súvislosti s operatívnymi časťami rozsudku, tieto by mali rozhodnúť záležitosti vznesené stranami. Rozhodnutie môže byť explicitné, ale môže byť aj implicitné, ak sa objasňuje rozhodnutie ako celok. Povinnosť rozhodnúť všetky záležitosti vznesené stranami sa neuplatňuje na všetky otázky vznesené v priebehu konania, niektoré môžu byť irelevantné alebo triviálne.

Zásada 7

26. Hoci sa odvolanie na vyšší súd uznáva ako základné právo vo všetkých členských štátoch, nemôže byť vyňaté z niektorých obmedzení. Podľa princípov 10 a 15 Odporúčania číslo R (71) 7 o opatreniach zabezpečujúcich prístup k spravodlivosti, takéto obmedzenia sú oprávnené potrebou obmedziť trvanie a náklady konania, osobitne ak sa žaloba týka len malej sumy alebo aby sa zabránilo odvolaniu, ktoré má len odkladný účel.
27. Horeuvedené odporúčanie takisto stanovuje dve možné opatrenia, ako riešiť zneužívanie odvolaní. Predbežný výkon rozsudku a účtovanie vzniknutých úrokových sadzieb na sumy určené rozsudkom pred výkonom. Toto nie sú jediné možné opatrenia, štáty však môžu stanoviť, že na odvolanie je potrebné predchádzajúce povolenie. Toto môže byť odmietnuté, ak bolo odvolanie jednoznačne nesprávne založené. Obmedzenie tohto druhu pre výkon práva odvolania sa uplatní, len v prípade zjavného nedostatku dôvodov, ak nie, bude potrebné podrobné preskúmanie prípadu bez ohľadu na ušetrený čas alebo prácu.
28. Niektoré obmedzenia práva na odvolanie samotné fungujú v praxi ako obmedzenia odvolaní. Tým právne systémy mnohých štátov stanovujú minimálne sumy pre nároky, aby zabránili preplneniu odvolacích súdov s nadmerným počtom malých nárokov. Avšak v praxi peňažné odpisy znižujú účinnosť týchto obmedzení a mali by byť následne pravidelne obnovované. V niektorých štátoch sa tieto obmedzenia menia administratívnymi rozhodnutiami, zatiaľ čo v iných robí revízie parlament, čo sťažuje pravidelné revízie. Preto sa navrhuje zjednodušený proces pravidelného obnovovania alebo dokonca prijatie pravidla založeného na objektívnom ekonomickom ukazovateli.
29. Na rozdiel od horeuvedených spôsobov kontroly využívania právnych náprav štáty môžu stanoviť vhodné sankcie, ako sú pokuty alebo náhrady škody vždy keď sa určí, že odvolanie bolo dané pre zásadne odkladné účely.

Zásada 8

30. Proces nemusí byť nevyhnutne jednotný vo všetkých prípadoch a malo by byť možné v rámci vhodných limitov prispôbiť ho predmetu veci, výške sumy, osobným charakteristikám strán a druhu daných záujmov. Flexibilita tohto druhu by pomohla zabezpečiť prístup k súdom, zrýchliť prácu súdneho systému a znížiť náklady systému ale aj strán.

31. V mnohých štátoch boli pre tento účel zavedené osobitné procesné pravidlá a ich použitie sa stanovuje najmä:

- a) povahou nároku: spory, kde je potrebné skoré rozhodnutie (proces rýchlych prípadov) a náhrada potvrdených nenapadnutých dlhov)
- b) daná hodnota, malé nároky,
- c) osobné charakteristiky strán a druh záujmov, vzťahy zamestnávateľ – zamestnanec, nájomca – nájomník, otázky rodinných vzťahov (rozvod, starostlivosť o deti, výživné) a spory týkajúce sa zákazníkov,
- d) frekvencia niektorých prípadov ukazujúcich podobné charakteristiky, spory súvisiace s dopravnými nehodami.

32. Pre účely tohto odporúčania osobitné procesné pravidlá zahŕňajú: po prvé tie, ktoré sú zjednodušené v porovnaní s riadnym procesom a po druhé sumárne procesy. Účelom sumárnych procesov je riešiť niektoré situácie prostredníctvom rýchlych súdnych opatrení. V niektorých právnych systémoch takéto sumárne procesy sú považované za zjednodušené procesy. Ďalej môžu mať silu, *res judicata*, čo nie je prípad v iných právnych systémoch. Bez ohľadu na to, však ich charakteristiky ich oddeľujú od riadnych procesov a môžu tým byť považované za osobitné procesné pravidlá.

33. Sú mnohé možné spôsoby zjednodušenia a zrýchlenia procesov a tie uvedené v tomto princípe sú dané ako príklady. Niektoré z nich sú opísané podrobne v iných princípoch, týkajúcich sa riadneho procesu. Použitie jedného alebo viacerých týchto prístupov bude závisieť od všetkých faktoroch ovplyvňujúcich daný prípad a od vzťahoch medzi nimi. Tým napríklad je úloha súdu, ktorá sa odlišuje podľa toho, či prevláda písomný alebo ústny proces.

V každom prípade zjednodušenie procesu nesmie zmenšiť základné záruky dané stranám na prezentovanie svojich prípadov primerane alebo na použitie zákonných a príslušných prostriedkov pri odporujúcich si nárokoch protivníkov. Je podstatné, aby strany mohli prijať v rozumnom čase informácie, ktoré potrebujú na prijatie daných krokov v konaní a aby lehoty umožnili zbierať príslušné dôkazy.

34. Vnútroštátne právo by malo stanovovať, v ktorých prípadoch alebo v ktorých oblastiach by mali byť zavedené mandatorne osobitné procesné pravidlá a v ktorých prípadoch by bolo možné brať do úvahy želania jednej alebo oboch strán.

Zásada 9

35. Táto zásada nie je len zásadou civilného procesu, avšak je jasné, že civilný proces môže byť vedený rýchlejšie, ak sudcovia a ďalší súdni úradníci môžu využívať vhodné technické prostriedky.
36. Medzi týmito prostriedkami by malo byť uvedené v prvom rade používanie počítačov ako spôsob vydávania procesných úkonov a vo všeobecnosti pre administratívu súdnych orgánov.
37. Druhá významná oblasť sa týka spracovania údajov. Úloha sudcov ako aj právnikov je vo všeobecnosti stále obtiažnejšia vzhľadom na proliferáciu právnych platných textov vnútroštátneho aj medzinárodného práva. V dôsledku toho je často ťažké určiť všetky právne pravidlá uplatňované pre daný prípad. Je preto najdôležitejšie zlepšiť technické prostriedky, ktoré umožňujú jednoduchý a rýchly prístup k rôznym zdrojom práva využívaním spracovania údajov.